

Nu zwaait er wat!

Didactiek van het dirigeren voor de klas

door Caroline Grasmeijer

Zoals dirigeren meer is dan de maat aangeven, is lesgeven meer dan kennisoverdracht. Een muzikale werkvorm die hiermee speelt is dirigeren met de klas. De klas is het koor en één van de leerlingen is de dirigent. En ieder koor lijkt soms op een klas, en iedere dirigent op een docent.

Het cruciale onderwerp voor zowel een dirigent als docent is communicatie. Hoe verloopt de informatie van verzender naar ontvanger. De positie en het gedrag van beide kanten is belangrijk. De verbinding tussen beiden is in eerste instantie een muzikale lijn. En dan is het zaak om te spelen met de focus van de groep. Er is balans wanneer iedereen verantwoordelijkheid neemt.

De kunst van het dirigeren is loslaten zonder de controle te verliezen. In mijn werk als docent muziek voor de klas komt dit anders tot uiting dan wanneer ik als dirigent voor een koor sta. Zoals tenor Arjan van der Star uit mijn *Vocal Group Utrecht* het mooi verwoordt: 'Voor dirigent is er altijd de paradox tussen 'being one of the guys' en het 'leiderschap'. Dit levert soms situaties op waarin de dirigent zich in een soort spagaat bevindt tussen beide uitersten. Maar dit resulteert ook in een hele dynamische, ontspannen en resultaatgerichte werksfeer. Juist deze spagaat is de kracht achter en de motivator voor het koor als team.'

Zingen in een koor leert je luisteren. Goed luisteren is een instelling. 'Je doet het, omdat je naar de anderen wilt luisteren. Je doet het, omdat je het leuk vindt om te horen wat de andere zangers doen. Je doet het, omdat je beseft dat het geheel er beter van wordt', schrijft dirigent Tijs Krammer.

Het uiteindelijke doel van een docent verschilt van de dirigent. 'Een dirigent probeert zo mooi mogelijke muziek neer te zetten (resultaat) en een docent probeert een zo effectief mogelijk leerproces te creëren (proces). Natuurlijk is voor een dirigent het proces ook belangrijk voor het behalen van een goed resultaat en voor een docent andersom', aldus muziekdocent Josje Visser.

Dirigeren met de klas kun je op verschillende manieren. In de nieuwe editie 2012/2013 van *Muziek Op Maat* leren leerlingen de maat slaan, het tempo aangeven, bladmuziek bestuderen en klasgenoten aansturen; niet voor niets komt dit in de lesmethode voor de bovenbouw. Door middel van dirigeren leren leerlingen op een andere manier muziek te benaderen. En niet alleen de muziek, maar ook hun klasgenoten. Klasgenoten die voor de gelegenheid tot koor of orkest gebombardeerd zijn. Het dirigeren wordt een rollenspel. En in relaties met anderen kun je je eigen gedrag veranderen. Het is een oefening waarmee bewust met groepsdynamiek gewerkt kan worden.

Het leren communiceren begint al met het inzingen. Daarnaast kun je als docent kiezen om met de leerlingen de basisprincipes van slagtechniek te oefenen. Maar ook zonder enige theoretische kennis kan iedere leerling met zijn lijf de groep bespelen.

Plaats een leerling voor de groep en vorm een spreekkoor van de klas. Kies één woord uit en laat dit de dirigent op twee manieren door zijn koor laten klinken. Laat de klas maar eens op gevoel een orkestraal werk dirigeren wat door de speakers schalt. Wanneer de leerlingen in kleine groepen verdeeld worden kunnen zij hun eigen tekens afspreken waar de dirigent mee werkt. En zo kan iedere groep op eigen wijze een lied ten gehore brengen. Denk ook aan de mogelijkheden van een grafische partituur en voorbeelden van dirigenten op YouTube.

Wanneer de leidinggevende in staat is om met vaste hand het dirigeerstokje soepel te laten zwaaien, kan dirigeren met en voor de klas een eyeopener zijn. 'Shows, ideeën, inspiratie en eindeloos enthousiasme zijn niet de kracht van elke docent', aldus bas Charles Blijdorp, 'en misschien ook niet van de meeste dirigenten'. Maar wanneer dit ook maar in kleine mate aanwezig is, kan dirigeren met de klas een bijzondere ervaring worden en zal dirigeren inspiratie bieden voor creatieve lessen in het muziekonderwijs.

Muziek Op Maat stelt proefhoofdstukken online beschikbaar zodat docenten alvast kennis kunnen maken met de vernieuwde bovenbouweditie van deze lesmethode. Via de website kunt u doorklikken naar de site waarop deze hoofdstukken te downloaden zijn.

www.epn.nl/muziekopmaat

Dirigent en zanger Tijds Krammer heeft twee boeken uitgebracht die gaan over zingen met koor en vocal group, namelijk 'Meerstemmig Inzingen' en 'Een en al oor'.

www.krammer.nl

Vocal Group Utrecht is een jong ambitieus close harmony koor. Zij zingen met name gospel, jazz en pop. Het koor is opgericht met leerlingen van een middelbare school.

www.vocalgroup utrecht.nl